

Г.С. Богданова

аспірант

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, УкраїнаE-mail: hanna.bohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9579-360X>**МІЖСОБИСТІСНА ДОВІРА ТА СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ:
АНАЛІЗ ДАНИХ WORLD VALUES SURVEY**

Стаття присвячена виявленню та аналізу зв'язків між індексами міжособистісної довіри та соціально-демографічними показниками на підставі даних вибірки дорослих людей, які брали участь в міжнародному соціологічному опитуванні World Values Survey (WVS). Розглядаються наступні ключові питання: огляд дефініцій та показників міжособистісної довіри; огляд публікацій, присвячених дослідженню зв'язку довіри та економічного розвитку країн; проведено статистичний аналіз п'яти демографічних індексів (стать, вік, задоволеність життям, рівень доходу і освіта) у вибірках респондентів, сформованих за критерієм рівня міжособистісної довіри. Мета даного дослідження – характеристика зв'язку між соціально-демографічними показниками та індексами міжособистісної довіри за допомогою статистичних методів аналізу. В роботі була розглянута виборка, яка складається з 78 632 респондентів в межах 2010-2014рр., які брали участь в опитуванні World Values Survey. Дані були розбиті на 2 групи: 1 кластер, в якому респонденти з високим рівнем міжособистісної довіри, 2 кластер – з низьким рівнем міжособистісної довіри. Була перевірена гіпотеза про те, що відмінності у середніх значеннях соціально-демографічних показників в кластерах, є суттєвими. За допомогою статистичного аналізу вибірки, було показано, що гіпотеза підтвердилася для ознак «вік», «освіта», «задоволеність життям», «дохід». Середні значення цих показників вище в кластері з високим рівнем міжособистісної довіри. За допомогою t-критерія ми довели, що різниця між показниками в кластерах є значущою. Середні значення показника «стать» в кластерах майже однакові. Це дає певні підстави, які можуть бути аргументом на користь висновку, що стать не має суттєвого значення для формування міжособистісної довіри. Було показано, що коефіцієнти варіації ознак в кластерах не перевищують коефіцієнтів їх варіації в цілому по всій вибірці (за винятком незначного відхилення), що говорить про те, що така кластеризація дійсно фіксує значущі характеристики популяції.

Ключові слова: міжособистісна довіра, статистичний аналіз, соціологічне опитування.**JEL Classification:** C01, C15, C43, Z13.

Вступ. Міжособистісна довіра має багато дефініцій в літературі, але вони відображають суть один одного. Думушель і Штомпка стверджували, що довіра - це «впевненість щодо майбутніх можливих дій довіреної особи» (Dumouchel, 2005; Sztompka, 1999). Така впевненість (очікування) вважається довірою, тільки якщо вона має якісь наслідки для довірителя.

Коулман підходить до визначення довіри з 2-х сторін: 1. довіритель добровільно передає іншій особі деякі активи без можливості контролювати його подальші дії; 2. присутність потенційного виграшу (Coleman, 1990). Остром пише, що «довіра – очікування тих чи інших вчинків інших людей, які впливають на прийняті людиною рішення в ситуації, коли він повинен починати діяти, не знаючи, чи виконані ці вчинки» (Ostrom, 1997). Гамбетта підтримує наступне визначення довіри: «довіра передбачає віру, що інші люди виконають те, що вигідно для нас або менш збитково» (Gambetta, 1988). Схожість наведених вище визначень довіри здається очевидною.

Спроба знайти взаємозв'язок між довірою і рівнем економічного розвитку була ще в роботах Адама Сміта, в яких описується мотивація, що лежить в основі теорії обміну (Smith, 1759, 1776). У ХХ столітті зв'язок між показниками довіри і економічним ростом починає активно вивчатися. Вебер в своїй роботі «Протестантська етика і дух капіталізму» торкається зв'язку між релігійністю і рівнем довіри, і каже, що високий рівень довіри безпосередньо тягне за собою високий рівень економічного розвитку (Вебер, 1990).

Кнек та Кіфер були перші, хто довів, що довіра сприяє економічному зростанню (S. Knack, & P. Keefer, 1997). Автори в невеликій міждержавній вибірці виявили, що довіра вище в

країнах з більш високим доходом, з більш освіченим населенням і в моноетнічних державах. З тих пір їх результати були підтверджені в великих вибірках, також подальші дослідження підтвердили, що довіра є важливим фактором економічного зростання (Whiteley, 2000; Zak, & Knack, 2001).

Путнем у своїй роботі говорить, що люди з низьким доходом менш довірливі (Putman, 2000). Також низький рівень довіри часто зустрічається у людей з поганою освітою, низьким доходом, низьким статусом і у тих, хто незадоволений своїм життям.

У 2006 році з'явилося перше великомасштабне дослідження, яке показує, що країни з більш високим рівнем соціального капіталу, як правило, мають більш високий рівень людського розвитку (Christoforou, 2006). Пізніше було показано, що довіра має вплив на швидкість росту показника людського розвитку (Ozsana, & Bjørnskova, 2011).

Відзначається, що є прямиий зв'язок між довірою і доходом, соціальним статусом, освітою, задоволеністю життям, задоволеністю роботою, щастям, здоров'ям, співпрацею, також відзначається зворотний зв'язок між довірою і тривожністю (Delhey, & Newton, 2003; Sturgis, Patulny, & Allum, 2007). У роботах Кавачі було показано, що низький соціальний капітал впливає на ризик самооцінки поганого здоров'я (Kawachi et al., 1997, 1999).

У сучасних дослідженнях були виявлені зв'язки між соціально-економічними показниками, такими як ВВП на душу населення та індекс людського розвитку (HDI), та індексами міжособистісної і інституційної довіри (Т. Меркулова, & Г. Богданова, 2016). Дослідження взаємозв'язків між індексами довіри та соціально-економічними показниками було проведено за допомогою кластерного аналізу. Індекси міжособистісної довіри та довіри до уряду були розраховані для 97 країн світу за період 2001–2015 рр. Результати аналізу дають певні підстави, які можуть бути аргументом на користь висновку, що в країнах з високим рівнем соціально-економічного розвитку (ВВП на душу населення та HDI) рівень міжособистісної довіри і довіри до уряду також є високим. Але на середніх і низьких значеннях показників розвитку, що аналізувалися, однозначного характеру зв'язку з індексами довіри не спостерігалось. Також було показано, що Україна відноситься до країн з середньою міжособистісною довірою та дуже слабкою до уряду.

Як показує цей короткий огляд, дослідники обґрунтовують гіпотезу, що довіра тісно пов'язана з економічним зростанням і з рядом інших аспектів людського розвитку.

Мета даного дослідження – характеристика зв'язку між соціально-демографічними показниками та індексами міжособистісної довіри за допомогою статистичних методів аналізу. Для цього було проведено аналіз варіації соціально-демографічних показників у групах респондентів, які є однорідними за ознакою міжособистісної довіри.

Вхідні дані: соціально-демографічні показники та індекси міжособистісної довіри.

Вибір незалежних соціально-демографічних змінних був обґрунтований набором показників, які використовуються у міжнародних соціологічних дослідженнях для відповідної характеристики респондентів: стать, вік, задоволеність життям, рівень доходу і освіта.

У цьому дослідженні використовувалися дані міжнародного соціологічного опитування World Values Survey, яке було проведено в 60 країнах світу в 2010-2014рр. (Trust data, 2010-2014). Розмір вибірки складається з 78632 респондентів.

Для визначення міжособистісної довіри WVS проводила наступне опитування: Як Ви думаєте, загалом більшості людей можна довіряти чи варто бути акуратним у відносинах з людьми? (1 – більшості людей можна довіряти, 2 – потрібно бути акуратним)¹.

Ступінь освіти було представлено декількома варіантами відповідей: 1 – «Немає формальної освіти», 2 – «Неповна початкова школа», 3 – «Повна початкова школа», 4 – «Неповна середня школа: технічний/ професійний тип», 5 – «Повна середня школа: технічний/ професійний тип», 6 – «Неповна середня школа: університетський підготовчий тип», 7 – «Повна середня школа: університетський підготовчий тип», 8 – «Незакінчена вища освіта», 9 – «Вища освіта».

Для визначення задоволеності своїм життям потрібно було вказати відповідне число від 1 до 10, де 1 – «повністю незадоволений», а 10 – «повністю задоволений».

Стать була представлена двома варіантами відповідей – 1 «чоловік», 2 «жінка».

¹ Generally speaking, would you say that most people can be trusted or that you can't be too careful in dealing with people? (Trust data, 2010-2014)

Для вказання рівня доходів була дана шкала від 1 до 10, де 1 означає групу з найнижчим доходом, а 10 – групу з найвищим доходом в вашій країні. Респонденти вказували число, відповідне групі, в яку входить їх сім'я, враховуючи всю заробітну плату, стипендії, пенсії та інші доходи.

Аналіз даних та результати дослідження. З метою аналізу дані були розбиті на 2 кластера за показниками міжособистісної довіри. В першу групу «Висока міжособистісна довіра» ввійшли тільки ті респонденти, які на питання: «Як Ви думаете, загалом більшості людей можна довіряти чи варто бути акуратним у відносинах з людьми?», відповіли: «1 – більшості людей можна довіряти». У другій групі є тільки ті респонденти, які відповіли: «2 – потрібно бути акуратним у відносинах з людьми» («Низька міжособистісна довіра»).

Порівняльний аналіз кластерів здійснювався на підставі розрахованих статистичних показників соціально-демографічних ознак у кожному кластері: середнє значення і коефіцієнти варіації. Для характеристики гомогенності кластерів за обраними соціально-демографічними ознаками був проведений порівняльний аналіз їх варіабельності в кластерах і у вибірці у цілому. Для розрахунків застосовувалася мова запитів для роботи з базами даних SQL BigQuery.

Результати статистичного аналізу кластерів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичний аналіз кластерів

Ознака	Статистичні показники	Кластер 1 «Більшості людей можна довіряти»	Кластер 2 «Потрібно бути акуратним у відносинах з людьми»
стать	середнє значення	1,51	1,52
	середнє відхилення	0,5	0,5
	коефіцієнт варіації в кластерах	0,33	0,32
	коефіцієнт варіації по всій вибірці	0,33	
вік	середнє значення	44,09	41,37
	середнє відхилення	16,87	16,22
	коефіцієнт варіації в кластерах	0,38	0,39
	коефіцієнт варіації по всій вибірці	0,39	
освіта	середнє значення	6,09	5,5
	середнє відхилення	2,43	2,39
	коефіцієнт варіації в кластерах	0,39	0,43
	коефіцієнт варіації по всій вибірці	0,43	
задоволеність життям	середнє значення	7,12	6,76
	середнє відхилення	2,07	2,32
	коефіцієнт варіації в кластерах	0,29	0,34
	коефіцієнт варіації по всій вибірці	0,33	
рівень доходу	середнє значення	5,07	4,77
	середнє відхилення	2,13	2,08
	коефіцієнт варіації в кластерах	0,41	0,43
	коефіцієнт варіації по всій вибірці	0,43	

Джерело: розраховано автором за даними (Trust data, 2010-2014) за допомогою SQL BigQuery

Коефіцієнти варіації ознак в кластерах не перевищують коефіцієнтів їх варіації в цілому по всій вибірці (винятком є ознака «задовільність життя» у другому кластері, але це незначне відхилення), що говорить про те, що в кластерах менше середній розкид випадкової величини.

Для визначення статистичної значущості різниці між кластерами ми використовували t-критерій, який застосовували для оцінки середніх значень ознак в кластерах. Оскільки

значення p для таких ознак, як «вік» ($p=0,004$), «освіта» ($p=0,002$), «задоволення життям» ($p=0,007$), «дохід» ($p=0,003$) не перевищують рівень значущості ($0,05$), ми можемо відкинути нульову гіпотезу, яка говорить про те, що середні показники рівні. Для ознаки «стать» ($p=0,08$) виправдалася нульова гіпотеза.

Отже, результати аналізу дозволяють зробити висновок, що суттєві відмінності між кластерами спостерігаються по усіх знаках, крім статі. Це означає, що недовіра чи довіра є притаманною у рівній мірі як жінкам, так й чоловікам.

Що стосується віку, то в кластері з високим рівнем міжособистісної довіри у респондентів в середньому він більше, тобто старші люди схильні більш довіряти один одному.

Середні значення показників освіти, задоволеності життям, рівня доходу також вище в кластері з високим рівнем міжособистісної довіри.

Висновки. За даними міжнародних соціологічних опитувань World Values Survey (2010-2014pp.) був проведений статистичний аналіз відмінностей за низкою соціально-демографічних ознак між групами респондентів з високим рівнем міжособистісної довіри (кластер 1) і низьким рівнем (кластер 2).

Вихідна гіпотеза про те, що відмінності у середніх значеннях ознак в кластерах, є суттєвими, підтвердилася для таких ознак: вік, освіта, задоволеність життям, дохід. Середні значення цих показників для людей з більшим рівнем довіри вищі ніж у кластері недовірливих людей.

Ознака «стать» не має суттєвого значення з точки зору відмінностей між групами високого та низького рівня міжособистісної довіри. Це дає підстави сказати, що недовіра або довіра у рівній мірі розповсюджена серед жінок та чоловіків.

Слід зазначити, що подальшого дослідження потребують причинно-наслідні зв'язки між довірою до людей (міжособистісною довірою) та соціальними показниками, які показали відмінності між групами «довірливих» та «недовірливих» респондентів.

Література

1. Dumouchel P. Trust as an action. *European Journal of Sociology*. 2005. Vol. 46, No 3. P. 417–428. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003975605000160>.
2. Sztompka P. Trust: A Sociological Theory. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 228 p.
3. Coleman J. *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press, 1990. 993 p.
4. Ostrom E. A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action. *The American Political Science Review*. 1997. Vol. 1, No 4. P. 1–22. DOI: [10.2307/2585925](https://doi.org/10.2307/2585925).
5. Gambetta D. Trust: Making and Breaking Cooperative Relations. Oxford: Blackwell, 1988. 261 p.
6. Smith A. The theory of moral sentiments. Edited by Sálvio M. Soares, MetaLibri, 1759. 322 p. URL: <http://metallibri.wikidot.com/title:theory-of-moral-sentiments:smith-a>.
7. Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Edited by Sálvio M. Soares, MetaLibri, 1776. 754 p. URL: <http://metallibri.wikidot.com/title:an-inquiry-into-the-nature-and-causes-of-the-wealth-of>.
8. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. Москва: Прогресс, 1990. 216 с.
9. Knack S., Keefer P. Does social capital have an economic pay-off? A crosscountry investigation. *Quarterly Journal of Economics*. 1997. Vol. 112, No 4. P. 1251–1288.
10. Whiteley P. Economic growth and social capital. *Political Studies*. 2000. Vol. 48, No 1. P. 443–466.
11. Zak P.J., Knack S. Trust and growth. *The Economic Journal*. 2001. Vol. 111, No 470. P. 295–321.
12. Putman R. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster, 2000. 544 p.
13. Christoforou A. Social capital, economic growth and human development: an empirical investigation across European countries. *Journal of Institutional Economics*, 2006. Vol. 6, No 2. P. 191–214. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1744137409990324>.
14. Özcan B., Bjørnskov. Social trust and human development. *Journal of Socio-Economics*. 2011. Vol. 40, No 6. P. 753–762. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socec.2011.08.007>.
15. Delhey J., Newton K. Who Trusts? The Origins of Social in Seven Societies. *European Societies*. 2003. Vol. 5, No 2. P. 93–137. DOI: [10.1080/1461669032000072256](https://doi.org/10.1080/1461669032000072256).
16. Sturgis P., Patulny R., Allum N. What makes trusters trust? *Reciprocity, Theories and Facts*. 2007. Vol. 22, No. 1. P. 74–92.
17. Kawachi I., Kennedy B.P., Lochner P.B.A., Prothrow-Stith, D. Social capital, income inequality, and mortality. *American Journal of Public Health*. 1997. Vol. 87, No 6. P. 1491–1498. DOI: [10.2105/ajph.87.9.1491](https://doi.org/10.2105/ajph.87.9.1491).
18. Kawachi I., Kennedy B.P., Glass, R. Social capital and self-rated health: a contextual analysis. *American Journal of Public Health*. 1999. Vol. 89, No 8. P. 1187–1193. DOI: [10.2105/ajph.89.8.1187](https://doi.org/10.2105/ajph.89.8.1187).

19. Меркулова Т., Богданова Г. Довіра і соціально-економічний розвиток: кластерний аналіз зв'язку показників. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2016. Вип. 91. С. 74–79. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/8654>.
20. Trust data. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>.

References

- Dumouchel, P. (2005). Trust as an action. *European Journal of Sociology*, 46(3), 417-428. doi: <https://doi.org/10.1017/S0003975605000160>.
- Sztompka, P. (1999). *Trust: A Sociological Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coleman, J. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ostrom, E. (1997). A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action. *The American Political Science Review*, 1(4), 1-22. doi: [10.2307/2585925](https://doi.org/10.2307/2585925).
- Gambetta, D. (1988). *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*. Oxford: Blackwell.
- Smith, A. (1759). *The theory of moral sentiments*. Retrieved from <http://metalibri.wikidot.com/title:theory-of-moral-sentiments:smith-a>.
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Retrieved from <http://metalibri.wikidot.com/title:an-inquiry-into-the-nature-and-causes-of-the-wealth-of>.
- Weber, M. (1990). Protestant ethics and the spirit of capitalism. Moscow: Protestant Progress. (in Russian)
- Knack, S., & Keefer, P. (1997). Does social capital have an economic pay-off? A crosscountry investigation. *Quarterly Journal of Economics*, 112(4), 1251-1288.
- Whiteley, P. (2000). Economic growth and social capital. *Political Studies*, 48(1), 443-466.
- Zak, P.J., & Knack, S. (2001). Trust and growth. *The Economic Journal*, 111(470), 295-321.
- Putman, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Christoforou, A. (2006). Social capital, economic growth and human development: an empirical investigation across European countries. *Journal of Institutional Economics*, 6(2), 191-214. doi: <https://doi.org/10.1017/S1744137409990324>.
- Özcan, B., Bjørnskov, K. (2011). Social trust and human development. *Journal of Socio-Economics*, 40(6), 753-762. doi: <https://doi.org/10.1016/j.socec.2011.08.007>.
- Delhey, J., & Newton, K. (2003). Who Trusts? The Origins of Social in Seven Societies. *European Societies*, 5(2), 93-137. doi: [10.1080/1461669032000072256](https://doi.org/10.1080/1461669032000072256).
- Sturgis, P., Patulny, R., & Allum, N. (2007). What makes trusters trust? *Reciprocity, Theories and Facts*, 22(1), 74-92.
- Kawachi, I., Kennedy, B.P., Lochner, P.B.A., & Prothrow-Stith, D. (1997). Social capital, income inequality, and mortality. *American Journal of Public Health*, 87(6), 1491-1498. doi: [10.2105/ajph.87.9.1491](https://doi.org/10.2105/ajph.87.9.1491).
- Kawachi, I., Kennedy, B.P., & Glass, R. (1999). Social capital and self-rated health: a contextual analysis. *American Journal of Public Health*, 89(8), 1187-1193. doi: [10.2105/ajph.89.8.1187](https://doi.org/10.2105/ajph.89.8.1187).
- Merkulova, T., & Bohdanova, H. (2016). Trust and socio-economic development: a cluster analysis of the relationship between indicators. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, 91, 74-79. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/8654>. (in Ukrainian)
- Trust data. (2010-2014). Retrieved from <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>.

Hanna Bohdanova

Postgraduate student

V.N. Karazin Kharkiv National University

4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

E-mail: hanna.bohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9579-360X>

INTERPERSONAL TRUST AND SOCIO-DEMOGRAPHIC INDICATORS: ANALYSIS OF WORLD VALUES SURVEY DATA

The article focuses on identifying and analyzing links between interpersonal trust indices and socio-demographic indicators based on a sample of adults who participated in the World Values Survey (WVS). The following key issues are addressed: review of definitions and confidence indicators; review of publications devoted to the study of relationship between trust and economic development of countries; statistical analysis of five demographic indices (gender, age, life satisfaction, income level and education) in samples of respondents formed by the criterion of level of interpersonal trust. The purpose of this study is to characterize the relationship between socio-demographic indicators and indices of interpersonal trust using statistical methods of analysis. The paper considers a sample of 78,632 respondents in 2010-2014 who participated in the World Values Survey. The data is divided into two groups: a cluster of respondents with a high level of interpersonal trust, and one – with a

low level of interpersonal trust. The hypothesis, that the average values of socio-demographic indicators in both clusters are the same, was tested. Using a statistical analysis of the sample, which consists of 78,632 respondents in the period during 2010 through 2014, the hypothesis was rejected for the following indicators: "age", "education", "satisfaction with life", "income". The average values of these indicators are higher in a cluster with a high level of interpersonal trust. Using t-test, we proved that the difference between the indicators in the clusters is significant. Gender split is mostly equal in both clusters. This suggests that the level of interpersonal trust is the same for both sexes. It was shown that the coefficients of variation of traits in clusters do not exceed the coefficients of their variation in the whole sample (except for a slight deviation), which indicates that such clusterization indeed captures valuable characteristics of the population.

Keywords: interpersonal trust, statistical analysis, sociological survey.

JEL Classification: C01, C15, C43, Z13.

А.С. Богданова

аспирант

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

пл. Свободы, 4, г. Харьков, 61022, Украина

E-mail: hanna.bohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9579-360X>

МЕЖЛИЧНОСТНОЕ ДОВЕРИЕ И СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ: АНАЛИЗ ДАННЫХ WORLD VALUES SURVEY

Статья посвящена выявлению и анализу связей между индексами межличностного доверия и социально-демографическим показателям на основании данных выборки взрослых людей, которые принимали участие в международном социологическом опросе World Values Survey (WVS). Рассматриваются ключевые вопросы: обзор дефиниций и показателей доверия; обзор публикаций, посвященных исследованию связи доверия и экономического развития стран; проведен статистический анализ пяти демографических индексов (пол, возраст, удовлетворенность жизнью, уровень дохода и образование) в выборках респондентов, сформированных по критерию уровня межличностного доверия. Цель данного исследования – дать характеристику связи между социально-демографическими показателями и индексами межличностного доверия с помощью статистических методов анализа. В работе была рассмотрена выборка, состоящая из 78 632 респондентов в пределах 2010-2014гг., участвовавших в опросе World Values Survey. Данные были разбиты на 2 группы: 1 кластер, в котором респонденты с высоким уровнем межличностного доверия, 2 кластер - с низким уровнем межличностного доверия. Была проверена гипотеза о том, что различия в средних значениях социально-демографических показателей в кластерах, являются существенными. С помощью статистического анализа выборки, которая состоит из 78 632 респондентов в пределах 2010-2014 г. Было показано, что гипотеза подтвердилась для признаков «возраст», «образование», «удовлетворенность жизнью», «доход». Средние значения этих показателей выше в кластере с высоким уровнем межличностного доверия. С помощью t-критерия мы доказали, что разница между показателями в кластерах является значимой. Средние значения показателя «пол» в кластерах почти одинаковы. Это дает определенные основания, которые могут быть аргументом в пользу вывода, что пол не имеет существенного значения для формирования межличностного доверия. Было показано, что коэффициенты вариации признаков в кластерах не превышают коэффициентов их вариации в целом по всей выборке (за исключением незначительного отклонения), что говорит о том, что такая кластеризация действительно отражает значимые характеристики популяции.

Ключевые слова: межличностное доверие, статистический анализ, социологический опрос.

JEL Classification: C01, C15, C43, Z13.